

a la lluna de València

El fantasma que pagava lloguer

Henry James

El fantasma que pagava lloguer

Tenia vint-i-dos anys quan vaig acabar els meus estudis superiors. Era completament lliure per triar una carrera i ho vaig fer sense dubtar. Encara que més endavant la vaig abandonar —tot s’ha de dir— amb el mateix entusiasme. No he lamentat mai, però, aquells dos anys de joventut plens d’experiències excitants i, alhora, agradables i profitoses. Era afeccionat a la teologia i, durant molt de temps, havia estat un gran lector del Dr. Channing¹. Aquella era una teologia de sabor agradable i exquisit; semblava presentar-nos la fe com una rosa desproveïda d’espines. I és per això que em vaig sentir atret per la vella Divinity School. Sempre m’havia agradat d’observar el que hi ha darrere del drama humà i em semblava que podria fer un bon paper en aquella aïllada i tranquil·la casa amb la seua respectable avinguda a una banda, i la vista de camps verds i boscs a l’altra.

---

¹ *Dr. Channing* (1780-1842) Moralista i filàntrop americà, un dels principals promotors de l’unitarisme protestant a Amèrica. Enemic de l’esclavitud, per l’abolició de la qual va treballar des del 1841. Un nebot seu del mateix nom va ser professor a Harvard on tingué gran influència sobre els gustos literaris americans.

Cambridge,² per als amants de la natura, ha canviat a pitjor des d'aquells dies, i el recinte en qüestió ha perdut part d'aquella barreja de bucòlica i escolàstica quietud. Aleshores, era un bell centre envoltat d'arbres. El que és ara no té res a veure amb la meua història; no dubte, però, que encara hi haurà estudiants obsessionats per la doctrina, que, quan passegen prop d'allí en els crepuscles d'estiu, es prometran a ells mateixos que, més avant, podran gaudir d'aquell ambient. Pel que fa a mi, no vaig quedar decebut. Em vaig instal·lar en una gran habitació quadrada de grans finestral·ls; vaig penjar en les parets reproduccions d'Overbeck i Ary Scheffer³; vaig ordenar, amb gran cura, els meus llibres en la lleixa que hi havia sobre la llar, i vaig començar a llegir Plotí i sant Agustí. Entre els meus companys, n'hi havia dos o tres amb els quals vaig intimar i, en alguna ocasió, preniem una tassa de te vora foc. Així doncs, entre les lectures, les converses denses, les begudes fluixes i les llargues passejades pel camp, la meua iniciació en els misteris clericals progressà de manera bastant agradable.

Amb un dels meus companys, vaig arribar a

---

² *Cambridge* es tracta, ací, de la ciutat dels E.U.A. situada prop de l'Atlàntic, a l'Estat de Massachussets. Un dels centres intel·lectuals dels E.U.A. on es troba la cèlebre Universitat de Harvard.

³ *Overbeck, Friedrich* (1789-1869) Pintor i gravador alemany que va viure i va pintar a Roma des del 1809. Gran part de les seues obres són de tema religiós.

Ary Scheffer (1795-1858) Pintor holandés arrelat a França; les seues pintures representen quasi sempre escenes literàries i religioses.

tenir una gran amistat, i passàvem molt de temps junts. Malauradament, ell tenia una malaltia crònica en un genoll que l'obligava a portar una vida molt sedentària, i jo era un caminant metòdic, la qual cosa marcava una diferència en els nostres costums. Solia anar-me'n a les meues passejades diàries sense altra companyia que el bastó en una mà i algun llibre en la butxaca. Però, he de dir que, en les meues caminades i en el generós aire lliure, sempre he trobat prou companyia; potser hauria d'afegir que, pel fet de tenir uns ulls molts observadors, hi trobava una mena de plaer. Els meus ulls i jo estàvem en perfecta harmonia; ells contemplaven incansables tots els incidents de la vora del camí, i quan més distrets estaven ells, més content em trobava jo. Gràcies al fet de gaudir d'aquests hàbits inquisitius, puc ara contar aquesta singular història.

La major part del paisatge que envolta la vella ciutat universitària és encara molt bonic, però ho era més fa trenta anys. Encara no havia tingut lloc aquella desmesurada invasió de casetes que adornen ara la vista en direcció a Wahham Hills. No hi havia vil·les, amb jardins descurats i esquistes hortes, una juxtaposició per la qual, en els últims anys, si més no, ha guanyat l'element de contrast.

En aquell temps, tal com jo ho recorde, algunes sendes tortuoses tenien un encant rural, i les cases solitàries voltades de grans extensions de

gespa, davall d'altíssims oms que deixaven caure les seues fulles, s'assentaven amb les seues caputxes de pedra ben enfonsades fins les orelles, quan encara no hi havia arribat la moda de les teulades franceses.

Aquell hivern feia molt de fred, però no havia nevat gaire. Els camins estaven secs i transitables, i en molt poques ocasions em vaig veure obligat a renunciar a les passejades per culpa de l'oratge. Una vesprada gris de desembre, vaig agafar la senda en direcció a la vila veïna de Medford, i mentre caminava anava contemplant els colors pàl·lids i freds —l'ambre transparent i el rosa descolorit— que tenyien d'hivern el cel de l'oest i em recordaven el somriure escèptic en els llavis d'una bella dona.

Vaig arribar, quan enfosquia, a un camí estret que mai no havia travessat, i vaig pensar que devia ser una dreuera. Era a tres milles de casa, se m'havia fet tard, i hauria agraït fer-ne dos de tornada. Vaig agafar la dreuera, i quan havia caminat uns deu minuts, em vaig adonar que el camí tenia aspecte de no haver estat gaire freqüentat. Les traces de rodes semblaven velles; el silenci era impressionant. Allí, al final del camí, hi havia una casa; per tant, havia estat, en altre temps, una via pública. A un costat, hi havia un terraplé natural i al cap de dalt un hort de pomeres, les branques de les quals, en entortolligar-se, formaven una tira de randa negra penjada al llarg del fred i rosat ponent.

Tan prompte com arribí a la casa, m'hi vaig sentir atret. Em vaig parar al davant i vaig clavar-hi els ulls fixament, amb una barreja incomprendible de curiositat i de timidesa. Era una casa com moltes dels voltants, però era, decididament, una de les més distingides dins del seu estil. Es trobava en un pendent cobert d'herba i tenia, al costat, un alt i lànguid om i una porxada de teules negres al darrere. Era de grans proporcions, i mostrava un impressionant aspecte de solidesa. Per la fusta del portal i la volada, acuradament tallada, vaig suposar que devia ser de finals del segle passat. Tot havia estat pintat de blanc, però l'ampla espatla del temps recolzant-se contra els brancals durant cent anys havia deixat net el gra de la fusta. Darrere de la casa s'estenia un hort de pomes nuoses que, en la foscor, cada vegada més espessa, tenien un aspecte desolat. Totes les finestres de la casa tenien les frontisses rovellades i estaven hermèticament tancades amb finestrons. No hi havia cap senyal de vida en aquell indret; es veia buit, pelat i desert, i tanmateix, a mesura que anava acostant-m'hi, creia notar una sensació familiar, una eloquència audible.

Sempre he cregut en la impressió que em va fer a primera vista aquella gran mansió colonial, com a prova que la intuïció pot, de vegades, estar molt prop de l'endevinació. Al cap i a la fi, no hi havia res, aparentment, que garantís la conclusió tan seriosa a la qual havia arribat. Vaig re-

trocedir i vaig creuar el camí. La darrera llum roja del crepuscle declinava a mesura que anava esvaint-se i es reflectí, per un moment, en la façana de la vella casa. Tocà, amb perfecta regularitat, cadascun dels vidres de la finestra, damunt la porta, espurnejant misteriosament. Aleshores morí i deixà l'indret en la més intensa fosca. En aquell moment, em vaig dir a mi mateix amb profunda convicció: «La casa és encantada».

Immediatament, m'ho vaig creure, i com que jo no m'hi trobava tancat dins, la idea em va produir plaer. Mitja hora abans, si m'ho haguessen preguntat, hauria dit, com correspon a un jove consagrat a l'estudi de les coses sobrenaturals, que no existeixen cases encantades. Però, l'edifici que tenia al meu davant negava aquesta certesa.

Com més la mirava, més pregon semblava el secret que hi guardava. Li vaig fer la volta sencera; tractava de mirar ací i allà a través dels badalls dels finestrons; treia una pueril satisfacció de posar la mà en el pom de la porta i girar-lo amb suavitat. Si la porta hagués cedit, ¿hauria continuat endavant? ¿Hauria penetrat en la silenciosa obscuritat? La meua audàcia, per sort, no va ser posada a prova. La porta era admirablement sòlida i no vaig poder ni moure-la.

Per fi, em vaig allunyar sense parar de mirar al meu darrere. Vaig seguir el camí i, després d'una caminada més llarga que no hauria desitjat, vaig arribar a la carretera principal.

A certa distància, més enllà del punt on es creuava el camí que he mencionat amb la carretera, hi havia una pulcra i confortable vil·la que podria haver estat presa com a model de casa sense encantaments, sense secrets sinistres i sense altra cosa que prosperitat. La pintura blanca ressaltava plàcidament en la foscor, i el porxo havia estat cobert de palla per a l'hivern. Un cotxe de cavalls amb dos visitants s'allunyava de la porta i, a través de les finestres, vaig veure la sala il·luminada i la taula parada amb el te que havien oferit als convidats. La mestressa havia eixit al reixat amb els seus amics; es va quedar un moment mirant, després que el cotxe se n'allunyà grinyolant, en part per acomiadar-los i en part per fer-me una ullada quan jo passava per la casa. Era una dona jove, d'aspecte agradable, amb els ulls negres i penetrants, i em vaig atrevir a parlar-li:

—Escolte, aquella casa d'allà baix, la que és prop del camí, a cosa d'una milla ¿em podia dir qui n'és l'amo?

Es va quedar mirant-me i crec que es va ruboritzar una mica.

—Els nostres camperols no van mai per aquell camí.

—Però és una dreuera per anar a Medford —vaig contestar-li.

Féu un moviment d'impaciència amb el cap.

—Potser resulta un camí massa llarg. En tot cas, nosaltres no el fem servir.

Allò sí que era interessant. Una estalviadora família *yankee* devia tenir bones raons per menysprear aquella manera d'estalviar temps.

—Però vosté coneix la casa —vaig dir-li.

—Home, l'he vista.

—¿I de qui és?

Va fer una rialla i desvià la mirada com si tingués por que, a un estrany, les seues paraules no li semblassen una superstició de gent ignorant.

—Supose que pertany als qui hi estan.

—Però, ¿hi ha algú, allí? Es veu completament tancada.

—Això no té res a veure. Ningú no entra ni ix mai d'allí.

Se'n va voler anar, però vaig posar la mà respectuosament en el seu braç tractant de detenir-la.

—¿Vol dir que la casa és encantada?

Va fugir de mi contrariada, es posà el dit sobre els llavis i s'afanyà a entrar a la casa on, tot seguit, les cortines van caure sobre les finestres.

Durant alguns dies, vaig pensar en aquesta petita aventura, i trobava certa satisfacció a conservar-la per a mi mateix. Si la casa no era encantada, fóra inútil manifestar les meues imaginatives fantasies, i si ho era, resultaria agradable apurar la copa de l'horror sense deixar que ningú la tastàs. Vaig decidir, és clar, de tornar a passar per aquell camí; i una setmana més tard —era la vespra de cap d'any— vaig refer les meues passes. Em vaig acostar a la casa des de la banda con-

trària i vaig arribar-hi aproximadament a la mateixa hora que en l'altra ocasió. La llum anava minvant, el cel era baix i gris; el vent gemegava sobre la terra pelada i dura, i formava lents remolins de fulles seques. La mansió melancòlica era allí, com si arreplegàs la llum de l'hivern al seu entorn i s'hi emmascaràs inescrutablement. A penes si sabia amb quina finalitat hi havia vingut, però tenia la vaga sensació que si aquesta vegada el pom girava i la porta s'obria, no dubtaria a fer-me avant i la deixaria que es tancàs darrere meu. ¿Qui eren els misteriosos habitants als quals havia al·ludit la dona? ¿Què s'hi havia vist o escoltat? ¿Quines coses havien contat?

La porta era tan inamovible com abans, les meues forcejades amb les baldes no aconseguiren d'obrir cap finestra ni feren eixir cap rostre misteriós. Fins i tot, em vaig atrevir a alçar l'anella rovellada i pegar mitja dotzena de colps que produïren un so esmorteït sense eco.

Una vegada satisfet el desig, no sé què més hauria fet, si no hagués vist, a distància, pel mateix camí per on jo havia vingut, una figura solitària que avançava. No volia ser descobert rondant per aquell indret de mala fama i vaig refugiar-me entre les ombres espesses d'un bosquet de pins allí a prop, des d'on podia veure i mantindre'm invisible. En aquell moment, el nouvingut s'hi acostava, i jo observava que s'encaminava directament a la casa.